

STANISŁAW WIELGUS

TRZYDZIEŚCI LAT PRACY MIĘDZYWYDZIAŁOWEGO ZAKŁADU HISTORII KULTURY W ŚREDNIOWIECZU

W 1965 roku Senat Akademicki KUL powołał do życia, na wniosek Ks. Prof. Mariana Rechowicza, byłego rektora KUL i późniejszego biskupa Diecezji Lubaczowskiej, Międzywydziałowy Zakład Historii Kultury w Średniowieczu. Według zamierzeń twórców miał on stanowić miejsce współpracy ówczesnych polskich mediewistów, zajmujących się różnymi dziedzinami nauki średniowiecznej. W Radzie Naukowej Zakładu znaleźli się wówczas następujący uczeni: Ks. Prof. Marian Rechowicz – inicjator i pierwszy kierownik Zakładu, Prof. Stefan Swieżawski, Prof. Jerzy Kłoczowski, Ks. Prof. Bolesław Kumor, Ks. Prof. Marian Kurdziałek, Prof. Marian Plezia, Prof. Zygmunt Sułowski, Doc. Mieczysław Gogacz, Doc. Władysław Seńko, Ks. Doc. Adam Szafrąński, Doc. Zofia Włodek i Doc. Jerzy Zathej. W nieco późniejszym czasie członkami Rady Naukowej Zakładu zostali – Bp Prof. Walenty Wójcik i Doc. Mieczysław Markowski. Początkowo Zakład zatrudniał na stałe jedną, od roku 1969 dwie, a w latach 1974-1984 nawet trzy osoby, przygotowane do pracy nad średniowiecznymi źródłami rękopiśmiennymi. Do roku 1975 kierownictwo nad Zakładem sprawował Ks. Prof. Rechowicz, a w latach 1975-1985 Ks. Prof. Marian Kurdziałek. Od roku 1985 Zakład znajduje się pod kierownictwem piszącego te słowa. Pracownikami Międzywydziałowego Zakładu Historii Kultury w Średniowieczu, w różnych okresach czasu były następujące osoby: Maria Szafarkiewicz, Władysław Seńko, Stanisław Wielgus, Jerzy Wolny, Joanna Judycka i Małgorzata Kowalewska. Od kilku lat jedynym pracownikiem Zakładu jest Wanda Bajor. Mimo niewielkiej ilości zatrudnionych osób, Zakład prowadził działalność w kilku kierunkach i ma do odnotowania liczące się osiągnięcia naukowe. W pierwszym okresie czasu prowadzono na terenie Zakładu działalność dydaktyczną (W. Seńko i Ks. M. Rechowicz) z zakresu nauk pomocniczych historii, historii filozofii oraz historii teologii, ze szczególnym naciskiem na studium paleografii oraz technik edytorskich – rękopiśmiennych, naukowych tekstów średniowiecznych. Organizowano również, przeciętnie raz w miesiącu, otwarte zebrania, na których mediewiści pracujący w KUL, ale także

wybitni mediewiści z innych polskich ośrodków naukowych, referowali wyniki prowadzonych przez siebie badań. Zasadniczym zadaniem pracowników zatrudnionych w Zakładzie, była jednak praca nad średniowiecznymi rękopisami, która przyniosła w efekcie krytyczne edycje wielu ważnych naukowo tekstów średniowiecznych, repertoria polskich biblijnych rękopisów z tej epoki, a także liczne publikacje w postaci książek, rozpraw i artykułów, będących rezultatem szczegółowych badań prowadzonych nad wydawanymi krytycznie rękopisami z zakresu średniowiecznej filozofii, teologii (zwłaszcza biblistyki), prawa kanonicznego, a nawet średniowiecznych nauk przyrodniczych. Przedmiotem szczegółowych badań prowadzonych w Zakładzie, były dzieła takich zwłaszcza autorów średniowiecznych: Jan Elgot, Jan Dąbrówka, Benedykt Hesse, Stanisław z Zawady, Jan Isner, Stanisław ze Skarbimierza, Jan Kanty, Maciej z Łabiszyna, Henryk z Hesji, Mikołaj z Dinkelsbühl, Konrad z Soltau i inni.

Pracownicy Zakładu podjęli poza tym współpracę naukową z polskimi i zagranicznymi instytucjami naukowymi, a zwłaszcza z Instytutem Filozofii i Socjologii PAN, Instytutem Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN, Fédération Internationale des Instituts d'Etudes Médiévales, Martin Grabmann Institut der Universität München oraz Aristoteles Latinus. W ramach współpracy zagranicznej pracownicy Zakładu prowadzili badania naukowe za granicą (S. Wielgus, jako stypendysta Alexander von Humboldt Stiftung, w Martin Grabmann Institut, Niemcy; J. Judycka; jako stypendystka Katolickiego Uniwersytetu w Louvain, w ośrodku badawczym „Aristoteles Latinus”, Belgia). Zorganizowali także w Zakładzie wiele gościnnych wykładów dla zagranicznych mediewistów, w tym także, w roku 1991, międzynarodowy kongres na temat „Marsyliusz z Inghen. Jego dzieło i oddziaływanie”.

Od początku swojego istnienia Zakład prowadził również, choć z niemałym trudem, działalność wydawniczą, drukując wyniki swoich badań zwłaszcza w serii wydawniczej *Acta Mediaevalia*, ale także w wielu innych wydawnictwach – krajowych i zagranicznych. *Acta Mediaevalia* ukazywały się najpierw pod redakcją Ks. Mariana Rechowicza i Stefana Swieżawskiego. W późniejszym czasie do Redakcji tej serii wszedł Bp Walenty Wójcik, Ks. Marian Kurdziałek oraz Ks. Stanisław Wielgus. W pierwszym okresie istnienia Zakładu wydano także, w języku francuskim i niemieckim dwa numery *Bulletin de recherches de l'Institut de la Culture Médiévale*, w których opublikowano streszczenia referatów wygłoszonych na zebraniach naukowych Zakładu w pierwszych latach jego istnienia. Co do publikacji pracowników Zakładu, to lista książek, edycji krytycznych, rozpraw i artykułów, opublikowanych przez nich, wynosi ponad sto pozycji, przy czym niektóre z nich liczą po kilkaset stron druku. Dla pełnego obrazu działalności Międzywydziałowego Zakładu Historii Kultury w Średniowieczu, w ciągu minionych

trzydziestu lat, należy wspomnieć także o tym, że zatrudnieni w nim pracownicy, wykonując wytyczone przez kierowników prace zakładowe, przygotowywali jednocześnie swoje prace dyplomowe, które obronili na Wydziale Filozoficznym KUL. W efekcie czworo z nich uzyskało stopień naukowy doktora (S. Wielgus: *Quaestiones Nicolai Peripatetici*, 1972; J. Judycka: *De generatione et corruptione Arystotelesa*, 1984; M. Szafarkiewicz: *Stanisława z Zawady „Commentarius super Genesim”*, 1992; M. Kawecka: *Quaestiones super octo libros „Physicorum” Aristotelis secundum Andream de Kokorzyn*, 1992), jeden zaś stopień doktora habilitowanego (S. Wielgus: *Benedykta Hessego „Quaestiones super octo libros „Physicorum” Aristotelis”*, 1980).

W skład obecnej Rady Naukowej Zakładu wchodzi następujący profesorowie: Jadwiga Kuczyńska, Mieczysław Markowski, Urszula Mazurczak, Stanisław Olczak, Jerzy Rebeta, Anzelm Weiss, Stanisław Wielgus (kierownik Zakładu), Marek Zahajkiewicz i Iwo Edward Zieliński. Prezentowany VIII tom *Acta Mediaevalia* został przygotowany pod kierunkiem tej Rady. Na druk, w następnych tomach *Acta Mediaevalia*, czekają cztery gotowe już prace doktorskie, napisane pod moim kierownictwem w Katedrze Historii Filozofii w Polsce, przy Wydziale Filozofii KUL, a mianowicie: Lucyna Nowak: *Edycja krytyczna przypisywanych Isnerowi i opatrzonych jego glosami „Disputata Physicorum” (BJ 1904, f. 1^r-68^v)*; Barbara Raczyńska: *Filozoficzna teoria człowieka w głównych traktatach salernitańskich*; Maria Szafarkiewicz: *Stanisława z Zawady „Commentarius super Genesim. Edycja wybranych fragmentów*; Hanna Wojtczak: *Benedykta Hessego oraz jego anonimowego ucznia „Quaestiones de quantitate et de qualitate” z ich komentarzy do „Kategorii” Arystotelesa (BJ 1900, BJ 2037, BJ 2043, BJ 2455)*.

Mgr Wanda Bajor przygotowuje edycję krytyczną i analizę historyczno-doktrynalną I Księgi „*De anima*” Benedykta Hessego i wg Benedykta Hessego (BJ 2013, BJ 1901, BJ 2075, BJ 2100, BJ 2097, BJ 2118).

Nieznajomość łaciny u większości polskich maturzystów podejmujących studia uniwersyteckie sprawia, że będąc już studentami historii, filozofii czy innych humanistycznych kierunków, nie są oni w stanie podjąć się pracy nad źródłami średniowiecznymi. Katolicki Uniwersytet Lubelski należy do nielicznych już w kraju ośrodków, gdzie kształcą się przyszłych, umiejących pracować nad średniowiecznymi źródłami rękopiśmiennymi mediewistów. Ważną rolę w tym procesie spełnia, jak sądzę, Katedra Historii Filozofii w Polsce, w której, w ostatnich dziesięciu latach, powstały cztery prace doktorskie i ponad trzydzieści prac magisterskich, zawierających krytyczne edycje i analizy historyczno-doktrynalne naukowych, dotąd nie wydanych tekstów średniowiecznych. Dużą pomoc dla młodych adeptów sztuki edytorskiej stanowi Międzywydziałowy Zakład Historii Kultury w Średniowieczu, w którym mogą korzystać z odpowiedniego podręcznego księgozbioru, urządzeń technicznych, a także z konsultacji naukowych.

Wchodząc w czwarte dziesięciolecie swojej pracy, Międzywydziałowy Zakład Historii Kultury w Średniowieczu pragnie zintensyfikować prowadzone tu prace badawcze, nawiązać ściślejszą współpracę z polskimi i zagranicznymi mediewistami, a także przyspieszyć wydawanie kolejnych tomów *Acta Mediaevalia*.